

La valiosa tasca de l'intel·lectual

En aquest llibre Sami Nair ens parla d'alguns dels intel·lectuals —escriptors, fotògrafs, pintors, etc.— que més han influït en l'evolució del pensament contemporani. Un llibre que combina amb mestria la pràctica assagística amb l'activitat del crític de literatura.

La de l'intel·lectual és una tasca feixuga, ingrata i arriscada. Ho és en la mesura en què la societat li exigeix anticipació, capacitat transformadora, originalitat, previsió... qualitats sens dubte per a les quals cal estar culturalment molt preparat, posseir una extraordinària intel·ligència i, sobretot, l'astúcia necessària per veure i preveure allò que als ulls de la resta dels mortals ens és invisible a primer terme.

La del crític literari és també una activitat sofrida, fins i tot més que la de l'intel·lectual *sensu stricto* (fem aquesta distinció per entendre'ns, perquè no cal dir que la del crític és una activitat intel·lectual). El crític acostuma a treballar des de la trinxera de casa seua, amb la incertesa incòmoda d'una feina d'aprofitament més que dubtós, amb el convenciment quasi absolut de que no serà protagonista de res: sempre a la reraguarda, terriblement escèptic davant l'improbable pas a la primera línia de la batalla cultural.

Sami Naïr reuneix aquestes dues condicions alhora: la de l'intel·lectual i la del crític literari. A *Una història que no acaba*, l'editorial Pre-Textos aplega els escrits de l'autor entorn a algunes de les fi-

UNA HISTÒRIA QUE NO ACABA
(ESCRITORES, PENSADORES,
ARTISTAS, POLÍTICOS)

SAMI NAÏR

TRADUCCIÓ DE MARÍA CORDÓN

COL·LECCIÓ «TEXTOS Y PRETEXTOS»,
NÚM. 530

213 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS. VALÈNCIA, 2001

gures intel·lectuals més emblemàtiques del segle XX: des d'escriptors com William Faulkner, Juan Goytisolo o Salman Rushdie; tot passant per gent compromesa amb el seu temps: Simone de Beauvoir, el Che Guevara, el subcomandante Marcos, Nelson Mandela, François Mitterrand, Cornelius Castoriadis; o artistes que han tingut una especial significació en la vida de Sami Naïr: Vlady, Nisa Chevènement, Sofía Gandarias i Jordi Esteva. Es tracta d'escriptors, escultors, fotògrafs, pintors, directors de cinema, polítics... gent en general compromesa amb el seu temps i amb les seues circumstàncies. Sami Naïr aconsegueix l'objectiu a què hauria d'aspirar tot intel·lectual: commoure el lector, provocar en ell un canvi en la perspectiva de les coses, somoure'l per fer d'ell gairebé una persona nova. Aquella mena de persona activa i apassionada que veu en les coses un insatisfet i sempre canviant anhel de perfecció.

Juli Capilla

Per una ètica de l'actualitat

Davant l'ampli panorama de crítiques i elogis que ha rebut la televisió al llarg de la seua història, aquest treball sintetitza amb claredat expositiva, el desenvolupament del pensament d'intel·lectuals prestigiosos, apocalíptics o integrats, sobre aquest mitjà.

*APOCALYPSE SHOW. INTELLECTUALES,
TELEVISIÓN Y FIN DE MILENIO*

RAÚL RODRÍGUEZ FERRÁNDIZ

336 PÁGINES

*UNIVERSITAT D'ALACANT / BIBLIOTECA NUEVA.
MADRID, 2001*

Hàbil i intel·ligent, aquest estudi de Raul Rodríguez Ferrándiz aconsegueix destapar totes les mancances tant dels discursos més crítics sobre la televisió com dels més apologetics. Però el text, havent superat aquesta dialèctica, fracassa en el seu intent de presentar una alternativa teòrica i s'instal·la en un *status quo* del que difícilment pot eixir.

I és eixa fatalitat desmobilitzadora, precisament, una de les principals crítiques de l'autor a uns plantejaments apocalíptics que al llarg del temps han passat de la telefòbia i l'alienació del receptor, a situar el mal en la farsa del directe, en l'elogi de la immediatesa o en la pràctica del *zapping*. Fins i tot, hi ha qui considera que la neotelevisió actual posa en perill la vida política i la democràcia. No eixen millor parats els integrats. La televisió ni és, com proclamen alguns, l'instrument de la pau social i la vida democràtica, ni el sostenidor de les llibertats civils i polítiques. Al contrari, per a l'autor, aquestes concepcions reforcen allò establert, constituint-se en baluards de la corrent hegemònica.

Ara bé, arribada l'hora de situar-se dintre d'aquest polarisme teòric, l'autor presenta una «ètica de l'actualitat» que en resulta ben decebedora. La seua primera aposta es basa en tres pilars esperançadors: centrar l'estudi en el re-

ceptor, assumint que en el públic rau una actitud resistencial sobre els productes que consumeix; exigir a la televisió la pluralitat de les interpretacions, la seua confrontació i els debats públics; i demanar als programadors una producció elaborada des de l'interès. Però quan esperem que el text avance en aquest sentit, l'autor es desmarca amb una defensa a ultrança de la televisió actual: l'anomenada televisió humanitària. Una nova integració on la solidaritat, l'estratègia del dolor, el civisme o la crida a la compasió, conformen un model televisiu, des del nostre punt de vista, molt qüestionable.

Coneixedor a la perfecció de les limitacions de la seua argumentació (no resol els problemes dels necessitats sinó que calla la mala consciència, afavoreix la desmobilització o la saturació caritativa i substitueix les accions estructurals), l'autor no les amaga, cosa d'una banda, molt lloable, però, de l'altra, deixa nu l'autor i teòricament indefens. Malgrat les nostres reserves a la proposta final, parlem d'un treball brillant que ens atreviríem a considerar imprescindible per a tots aquells que vulguen conèixer què s'ha pensat i que es pensa sobre la televisió.

Àlvar Peris

Contar un segle

Recórrer el segle xx de la mà d'Andrés García de la Barga y Gómez de la Serna, més conegut com Corpus Barga en l'àmbit periodístic, és un exercici apassionant per als amants del viatge i per als desitjosos de conèixer el que altres han vist i contat.

CORPUS BARGA, EL CRONISTA DE UN SIGLO

ISABEL DEL ÁLAMO TRIANA

COL·LECCIÓ «MONOGRAFÍAS»

278 PÀGINES

UNIVERSITAT D'ALACANT. ALACANT, 2001

Corpus Barga, el cronista de un siglo ofereix un recorregut, rigorosament documentat, per on Isabel del Álamo Triana duu el lector encuriósit vers la veloç, llarga i anecdòtica vida professional de Corpus Barga. En aquest volum trobem el llegat escrit d'un dels corresponsals de premsa més arriscats, sorprenents i compromesos del segle xx, autor de milers de cròniques claus per comprendre i recordar l'Europa sotragada de les conteses mundials i l'avenir tràgic d'Espanya amb i després de la guerra.

Corresponsal a París per al periòdic argentí *La Nación*, col·laborador emblemàtic de la capçalera madrilenya *El Sol* i director de *Luz*, Corpus Barga va escriure en les publicacions més prestigioses del moment i en nombroses revistes i publicacions periòdiques que reclamaven els seus articles. Incansable cronista, aquest *señorito* de la burgesia madrilenya, com ell mateix se'n deia, va ser pioner pel que fa a la seua

manera de viure i escriure el periodisme i de presentar els fets. La seua originalitat li va valer «el reconeixement dels lectors i va suscitar així una nova forma de fer cròniques». Corpus Barga, convençut què el *vertader* periodisme, l'*íntegre*, ha de reposar en la llibertat d'expressió, va desafiar la censura espanyola en tot moment. Durant la Guerra Civil, compromés amb la causa republicana, va intervenir en la compra d'avions francesos per a les tropes republicanes i va ser ell qui acompanyaria Antonio Machado a Cotlliure en l'exili.

Era un periodista conscient i, sovint, insistia en la necessitat de superar, definitivament a Espanya, el periòdic ministerial de partit i crear un periòdic d'empresa –tal com havia succeït a Europa i Amèrica. I és aquest europeisme el que l'impulsà a abandonar el Madrid i l'Espanya «inmovilistas» a la recerca de les transformacions constants d'un nou periodisme informatiu europeïtzat. Aventurer i viatger audaç, un tant a la manera del poeta Blaise Cendrars, Corpus Barga pertany a aquells homes del segle XX, que com Pla, Xammar, o Chabes Nogales va travessar fronteres que semblaven infranquejables en la professió. Amic també de grans artistes i intel·lectuals, com Picasso, Chaplin,

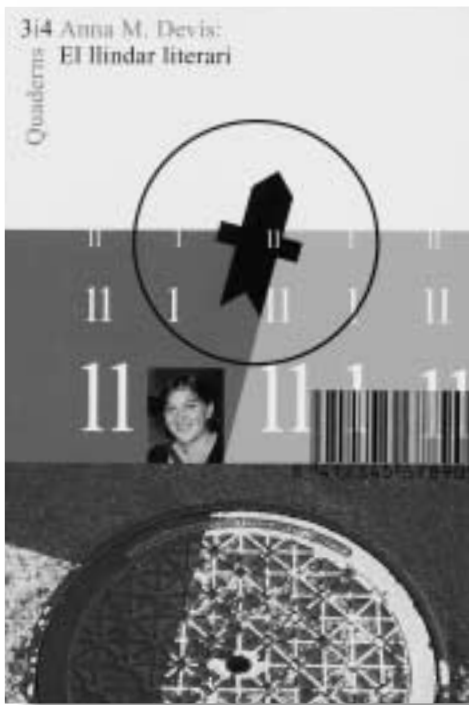
va conèixer els grans polítics del segle: Trotski, Hitler, Jaurés, Mussolini. Va ser corresponsal en la I i II Guerra Mundial i el primer periodista espanyol en volar en avió i en Zeppelin, i el més ràpid en contar-ho al món.

I si «la rapidez vence al tiempo», deia Corpus Barga –qui també afirmava que «en el periodismo, como en todo, las dificultades mejoran la obra»–, ell s'hi va avançar. Home d'acció des dels vint anys –viatjant i escrivint– pocs periodistes van contar amb tant d'enginy i rigor els fets noticiables del segle passat. La seua atrafegada i particular vida la va relatar en *Los pasos contados*. Llibre de memòries que no dubte estaran temptats de llegir després d'aquest enterrat apropament al personatge que ens ofereix Isabel del Álamo.

Lourdes Toledo

Pròlegs i literatura catalana

El llindar literari, d'Anna M. Devís, és un estudi de les característiques del pròleg a partir de la literatura catalana compresa entre els anys 40 i 70, dedicant una atenció especial als pròlegs que Joan Fuster va escriure durant aquesta època.

EL LLINDAR LITERARI

ANNA M. DEVÍS

COL·LECCIÓ «QUADERNS», 52

194 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE. VALÈNCIA, 2001

Des de la publicació del llibre de Gérard Genette *Seuils*, els estudiosos han prestat més atenció a tota la sèrie de textos que acompanyen la publicació del text literari. Textos aparentment prescindibles, que tenen la funció de presentar i acompanyar l'obra literària, com ara el títol que apareix a la portada, les notes de solapa o de contraportada, els advertiments, els pròlegs o les notes de presentació. Aquests textos –paratextos en l'argot tècnic– que acompanyen el llibre, són tant un reclam de maniobra publicitària com unes instruccions o indicacions de lectura. Els lectors tendim a donar-los per suposats i a considerar-los purament accessoris, però la seua importància a l'hora de delimitar un context i unes expectatives de lectura no es pot negligir. L'estudi d'aquests paratextos, en definitiva, es justifica per la voluntat de considerar els elements de significació que hi ha en el text literari en la seua totalitat.

El llibre d'Anna M. Devís, *El llintrar literari*, està dedicat a l'estudi d'un d'aquests paratextos: el pròleg. Un text que, en principi si més no, té com a funció fer companyia a un altre text, precedir-lo i presentar-lo; una mena de llintrar literari, doncs. Devís no ha plantejat l'estudi del pròleg d'una manera abstracta, general, sinó que ha preferit centrar-lo a partir de la literatura catalana compresa entre els anys quaranta i els anys setanta, dedicant una atenció especial als pròlegs que Joan Fuster va escriure durant aquesta època. Així, ha utilitzat el seu corpus per il·lustrar –més que per indagar– les característiques bàsiques dels pròlegs i els seus diferents tipus, i també per il·lustrar algunes característiques de la literatura catalana i de l'obra de Fuster en particular. Per exemple, els problemes amb la censura que patien els escriptors catalans tal com reflecteix la lectura dels pròlegs de l'època. El procediment resulta un tant arbitrari, perquè les mateixes conclusions s'haurien pogut extraure a partir d'altre tipus de textos, sense necessitat de limitar-se als pròlegs. El que és pitjor, de tota manera, és que l'anàlisi que realitza Devís no aporta cap dada ni cap perspectiva nova. Simplement, utilitza els pròlegs seleccionats per il·lustrar –per confirmar– el que ja sabem prèviament sobre les condicions de la literatura catalana d'aquest període. O per fer-ne ob-

servacions una mica extemporànies, com ara que «el recorregut realitzat a través dels pròlegs d'aquests anys 60 ens donen fe d'esdeveniments sociològics tan importants com el boom turístic.» Tots aquests inconvenients es repeteixen quan passa a estudiar els pròlegs de Fuster. I és una llàstima, perquè és en els nombrosos pròlegs que va escriure on Fuster va reflexionar més sobre el sentit i l'abast de la seua pròpia obra. L'autora no deixa de remarcar aquest fet, però el seu estudi dels pròlegs fusterians es limita a resumir-ne el contingut, a indicar-ne els tòpics d'aquest tipus de textos que també utilitza Fuster, com la humilitat de reconèixer que no és un especialista en el tema, i a remarcar-ne les característiques estilístiques, característiques que podem retrobar en qualsevol altre text de Fuster, pròleg o no pròleg. Aquestes constatacions van acompanyades de comentaris de tipus escolar, com ara la indicació que en aquests pròlegs també «hi són presents les interjeccions del tipus 'Ai!', amb un clar sentit de lamentació.» En fi, l'ús de l'expressió «tant me fot» per part de Fuster, porta Anna M. Devís a remarcar que «ningú no dubtarà que aquesta expressió, en el marc d'un autopròleg a unes obres completes, podria considerar-se fins i tot irreverent». Evident, estimat Watson.

Enric Iborra

La certeza del paraíso

En esta obra se nos ofrece una colección de 111 paradojas, entre las que cabe destacar las *cuestiones* y *sentencias*. El autor nos da a conocer su pensamiento acerca de ciertos valores éticos que el hombre –con frecuencia– suele olvidar, fundamentando al mismo tiempo su interés social y humanístico.

EL SOL DE MEDIANOCHE. CIENTO ONCE PARADOJAS

MIGUEL CATALÁN

111 PÁGINES

EDICIONS DE PONENT. ONIL, 2001

Bajo el título *El sol de medianoche*, Miguel Catalán nos hace entrega, en esta ocasión, de una obra cuya idea fundamental es la de establecer una relación entre lo uno y su contrario. El libro abre sus páginas con la siguiente cita: «El camino de las paradojas es el camino de la verdad». Sin duda Oscar Wilde (de quien se ha tomado esta cita) estaba en lo cierto, ya que tanto la verdad como su contrario forman parte de un todo que queda más enriquecido cuantos más signos encontrados se le oponen. Viene a ser como la tesis hegeliana que necesita de su antítesis para formular una proposición que resulte verdadera. De igual modo Miguel Catalán, por medio de la *paradoja*, nos descubre una parte de la realidad (que nos desvela de forma distinta a la habitual) a la vez que nos recuerda que, en esta paradoja que es la vida, también nosotros estamos implicados.

El título del libro trajo a mi mente ese juego de contrarios que es el sol de medianoche. En una ocasión visité Cabo Norte, entre Narvik y Honningsvåg, situado en el paralelo norte a $71^{\circ} 10' 21''$, allí donde el mar corta la tierra y el horizonte se cierra hacia el infinito indicando que más allá sólo existe mar y hielo. Recuerdo que, después de cumplir con todos los ritos que marca la tradi-

ción, me situé en el borde del acantilado a esperar la noche. Aún tuve que esperar un buen rato hasta que de pronto el sol rompió el firmamento alumbrando rabiosamente la tierra, sin confiar en mis propios sentidos miré instintivamente el reloj: eran las 12 y veinte de una noche de verano, y comprobé entonces que era real lo que a mi alrededor estaba ocurriendo. Gran paradoja la de ver al sol brillar con todo su esplendor junto a las estrellas de la noche.

Así pues, cuando leí la obra de Catalán comprendí el sentido de realidad que nuestro autor imprime a sus *111 paradojas*, manifestando además un buen dominio de la palabra, que somete a la idea. El autor nos ofrece una colección de sugerentes paradojas, breves pensamientos o ingeniosas maldades, tal vez con la intención de producir un rasguño en la razón del lector, algunas composiciones encierran verdadera poesía, otras nos hacen sonreír y otras, en fin, contienen la suficiente ironía como para convertirse en crítica social. A mi juicio, y para terminar este comentario, es indudable el interés de esta obra para una sociedad cambiante como la nuestra, ya que nos obliga a comprobar nuestras certezas.

M^o Teresa Espasa

Artículos de varia lectura

El libro recoge veinte de los muchos artículos publicados por Manuel Tarancón en la prensa valenciana a lo largo de los últimos años; del arte a la política, de la historia a la literatura y de la ortografía a la matemática, expresan los múltiples intereses intelectuales de su autor:

ESCRIBIR: VOCACIÓN, PLACER Y SUPPLICIO

MANUEL TARANCÓN

PRÓLOG DE ASCENSIÓN FIGUERES

IL·LUSTRACIONS DE WENCES RAMBLA

204 PÀGINES

AITANA EDITORIAL ALTEA, 2001

Escribir: vocación, placer y suplicio es, no sólo el título del primero de los artículos recogidos en este volumen, o el título genérico del libro, sino también la quintaesencia del mismo. Estos artículos, publicados en el diario *Las Provincias* a lo largo de los últimos años por su autor, conseller de Educación y Cultura de la Generalitat Valenciana, y prologados ahora por Ascensión Figueres, presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, expresan sobre todo la existencia de una «vocación» persistente, nunca desechada del todo, aunque por fuerza semioculta en medio del tráfigo de las actividades de gobierno: la de la actividad intelectual, erudita o simplemente creativa.

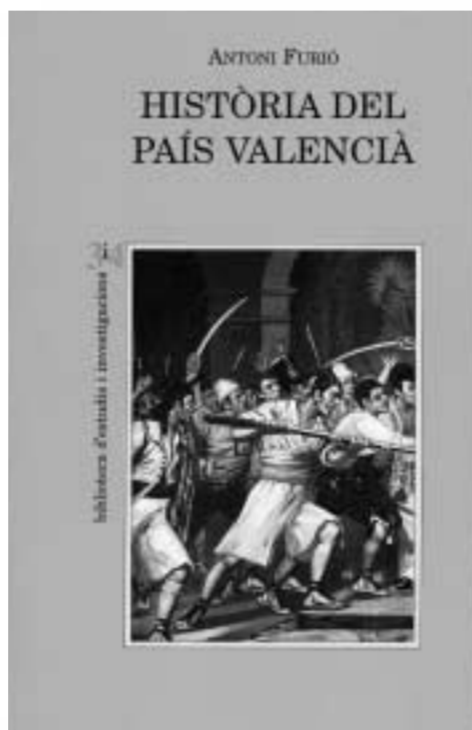
El primer artículo repasa a partir de los recuerdos de cuatro grandes creadores de la palabra esa peculiar mixtura de hondos placeres y profundos dolores que es la escritura: la de Marguerite Duras a través de su reflexión «Escribir», la de un Flaubert desesperado a través de sus cartas porque no avanza su *Salambo*, la de un Juan Ramón Jiménez cuya voz nos llega a través de la transcripción de Juan Guerrero Ruiz, y, por fin, la de una Virginia Woolf que da la vuelta al viejo apotegma *Nulla dies sine linea* con un «Ningún día sin romper un papel».

Los textos más sabrosos son, sin duda, aquellos que recogen la bibliofilia, si no bibliomanía de su autor; rescato, por ejemplo, las cartas de amor de Juan Rulfo a su amada Clara Aparicio en *Cartas al amor*, las reflexiones sobre las profecías incumplidas de la historia en *El siglo XXI*, así como el paseo que lleva al lector de la mano en *Arqueología libresco* por las prácticas literarias que en su día causaron sensación para después caer en el olvido (la novela pastoril, la literatura de emblemas, la oratoria sagrada), y la prospectiva hipotética del género posmoderno por excelencia, los manuales de autoayuda; un tercer artículo destacado es *Diccionarios*, donde se combinan las condiciones de trabajo, a menudo heroicas, de sus autores, con las divertidas razones dadas en su tiempo para elegir la –y griega como letra para la conjunción copulativa sobre la –i latina. Otras preferencias literarias de Manuel Tarancón quedan expresadas en, por ejemplo, la revisión de Galdós y Alberti y, sobre todo, en los dos elogiosos artículos sobre la obra de Max Aub, en especial por alguna de sus obras menos conocidas, como *Yo vivo*, así como su falta de reconocimiento en las historias de la literatura española.

Miguel Catalán

Un país dins la motxilla

Història del País Valencià, d'Antoni Furió (Editorial 3i4) resumeix en més de sis-centes generoses pàgines els avatars de la història dels valencians des de la conquesta jaumina i la formació del regne medieval fins a l'actualitat.

HISTÒRIA DEL PAÍS VALENCIÀ

ANTONI FURIÓ

COL·LECCIÓ «BIBLIOTECA D'ESTUDIS I INVESTIGACIÓ» 41

62 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE. VALÈNCIA, 2001

Aquest volum, publicat ara dins la Biblioteca d'Estudis i Investigacions de 3i4, es la reproducció anastàtica del mateix que Antoni Furió va publicar l'any 1995, amb un gran èxit de públic però una nefasta gestió editorial, ocasionada per un context de relleus polítics. L'atractiu del llibre, un lustre després, continua intacte. És una obra escrita amb honestat, amb voluntat de claredat i de servei públic, i és per això que se n'enyorava una segona edició en les llibreries.

L'obra parteix d'una doble constatació: que tota història és sempre història contemporània (com molt bé ha difós una línia de pensament inspirada en Benedetto Croce) i que la història d'un país –d'una comunitat humana instal·lada en un espai determinat al llarg d'un temps concret– no pot ser concebuda com els avatars personificats d'una geografia.

Aquestes dues bigues mestres expliquen el sentit del llibre. Per començar, és un volum divulgatiu i, per tant, amb voluntat de compendi, i no d'investigació. L'autor afirma haver-se nodrit de les nombroses troballes auspiciades pel Primer Congrés d'Història del País Valencià (1971), i per les recerques sistemàtiques en tots els àmbits que van seguir a aquest particular Big Bang de

la historiografia valenciana. Però la seua és una obra de síntesi, d'aquestes que sempre corren el risc de ser considerades superficials o insuficients pels mes llepafils d'entre els col·legues del ram, però que omplen de goig el lector no especialista, a qui en definitiva va destinada.

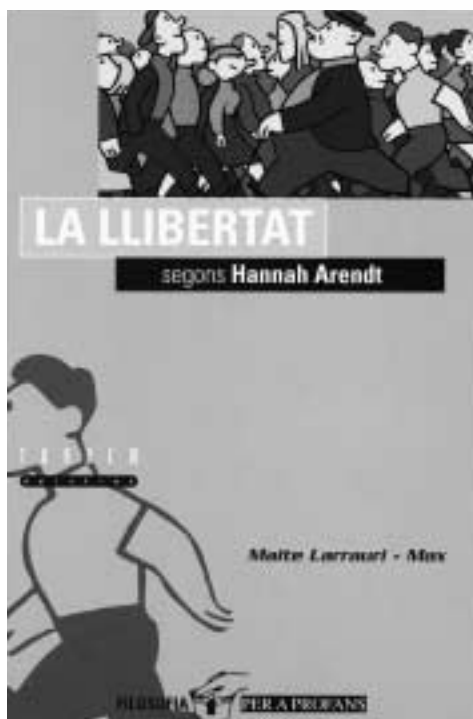
Per un altre costat el llibre comença amb la conquesta de Jaume I, i obvia els trams més antics o fins i tot els prehistòrics, en el benentès que una història dels valencians –dels valencians *actuals*– ha de remuntar-se a la fundació del Regne cristià sobre les restes de la davallada islàmica, en tant que episodi formatiu inaugural.

Ultra tot això, és bonic que la història de tot un país pugui cabre dins d'una motxilla, com un record constant i portàtil del que ens ha fet com som.

Victor Cotlliure

El vertigen de la llibertat

El vertigen no és la sensació que tenim en llegir els filòsofs de currículum escolar, sempre decidits a demostrar la nostra ignorància. El vertigen és llegir filòsofes com Arendt que ens reclamen ara, ací, sempre, una acció concreta, realitzable, el deure moral de l'exercici de la llibertat.

LA LLIBERTAT SEGONS HANNAH ARENDT

MAITE LARRAURI

IL·LUSTRACIONS DE MAX

TRADUCCIÓ DE ROSA SERRANO

COL·LECCIÓ «FILOSOFIA PER A PROFANS», 3

100 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS. VALÈNCIA, 2001

A mesura que ens endinsem en el pensament de Hanna Arendt adquirim la certesa d'estar davant d'una gran filòsofa, les idees de la qual ens acompanyaran sempre. I és que aquesta jueva alemanya de principis del segle XX trenca un raonament entorn del fet de la llibertat i de l'acció humanes cohesionat i sòlid com pocs dels que hem sentit.

La influència del món anglosaxó i de la gran tradició democràtica moderna d'aquests països ens ha portat a una reflexió sovint esquematitzada de la llibertat, segons la qual podem fer tot allò que vulguem, sempre i quan no interferim en la llibertat de l'altre. El nostre imaginari col·lectiu relaciona la llibertat amb els grans plaers, l'ambició, i amb les possibilitats il·limitades d'expansió del nostre ego personal. Per això, el plantejament d'Arendt és trenca-dor, frontalment oposat a aquesta visió capitalista, i s'acosta en el fons a la idea dels moviments socials favorables a la democràcia real.

Els filòsofs grecs han diferenciat tradicionalment pensament i acció. El paradigma d'això és Plató, per al qual la veritat no la trobem ací, amb nosaltres, sinó en un altre nivell que solem anomenar món de les idees i al qual no tothom té accés. Per a Arendt, en canvi,

pensar és un acte interclassista, que no es pot separar de l'acció, sempre i quan entenguem actuar com «nàixer a un món de relacions humanes del qual es forma part en prendre la paraula públicament i en proposar, donar suport i portar a terme iniciatives en l'espai públic». Exercir la llibertat és actuar i, per això, la llibertat ens imposa respecte. En els seus escrits, Arendt —d'ací el títol que porta aquest volum de la col·lecció *Filosofia per a profans*— mira de combatre la separació que la cultura occidental ha ordit entre la vida del pensament i la vida de l'acció».

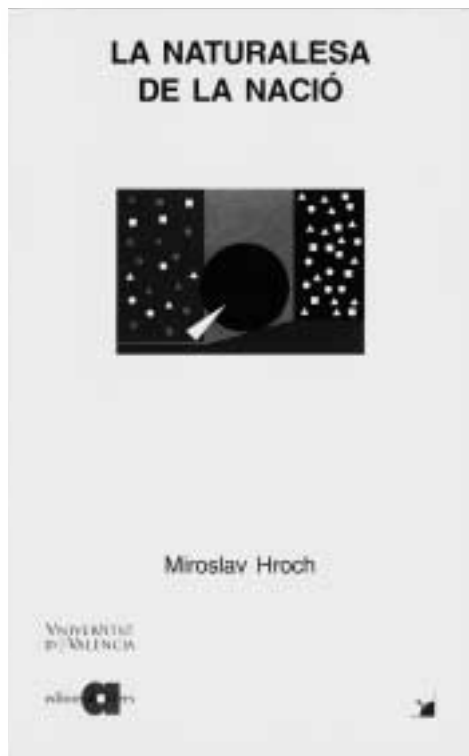
Ara, si volem saber qui ens ha fet creure que la llibertat era una altra cosa, o qui i perquè ens amaguen filòsofs com Arendt o ens posen traves a l'acció, sempre podem llegir una magnífica monografia que publicà a Paidós el filòsof del dret Juan Ramón Capella sota el nom de *Los ciudadanos siervos*, amb la qual podem reforçar les idees entorn de l'altra llibertat i l'altra democràcia.

Maite Insa

El perquè dels nacionalismes

Miroslav Hroch és professor d'història a la Charles University de Praga. *La naturalesa de la nació* aplega alguns dels articles més significatius del pensador txec sobre l'origen de les nacions i dels moviments nacionals.

LA NATURALESA DE LA NACIÓ

MIROSLAV HROCH

180 PÀGINES

AFERS-UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
CATARROJA-VALÈNCIA, 2001

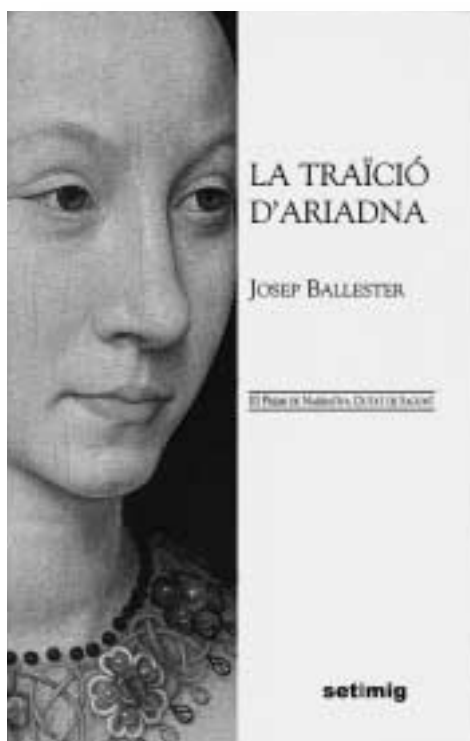
La naturalesa de la nació fa el número 6 de la col·lecció «El món de les nacions», que publiquen conjuntament l'editorial Afers i la Universitat de València. Una col·lecció l'objectiu del qual és donar a conèixer alguns dels pensadors claus de les darreres dècades que més energies han esmerçat pel que fa al fenomen del nacionalisme. Fins ara, les aportacions més destacades han vingut de la mà d'autors de les més variades afiliacions ideològiques: François Thual, Alfons Cucó, Ernest Gellner, Liah Greenfeld, Daniel Convesi i ara, amb *La naturalesa de la nació*, Miroslav Hroch. Aquesta gamma d'historiadors i especialistes en ciència política que ens ofereix la col·lecció «El món de les nacions», sens dubte obri nous horitzons al ja de per si turbulent i interessantíssim panorama d'anàlisi sobre un fenomen que ha marcat històricament el debat politicocultural als Països Catalans. La intenció de l'editorial és d'avançar-se a les possibles traduccions a l'espanyol d'aquests clàssics del nacionalisme, la qual cosa és un indicador de la maduresa intel·lectual a què ha arribat darrerament la cultura catalana. El 1968 l'historiador txec Miroslav Hroch va publicar una obra que amb el temps ha esdevingut cabdal per entendre la història de la nació i els

seus processos de formació: *Social Preconditions of National Revival in Europe*. Precisament a *La naturalesa de la nació*, Miroslav Hroch hi aplega un capítol que n'és una síntesi: una diatriba en què determina quines són les circumstàncies socials que afavoreixen l'expansió reeixida del sentiment patriòtic entre la població. El segon dels articles, «La naturalesa de la nació. Realitat o construcció», és la resposta de Hroch a una interpretació que va fer Ernest Gellner a propòsit de la seua obra. Hroch també fa balanç de la multiètnicitat intrínseca dels països d'Europa de l'est, i tampoc no s'està d'aventurar-se —per anar-hi a la contra— en les tesis que interpreten el fenomen del nacionalisme com una equiparació de forces corol·làries entre llengua i reivindicació nacional: «la correlació entre el conflicte lingüístic i la formació d'una nació no és comuna a tots els casos i, per consegüent, amb prou feines es pot considerar com una causa o una font directa».

Juli Capilla

La traïció d'Ariadna, una invitació a la literatura

Set i Mig acaba de publicar *La traïció d'Ariadna*, un recull d'articles de Josep Ballester que fou premiat al III Premi de Narrativa Ciutat de Sagunt. Ballester ens passeja per bona part de la tradició literària europea i per la trajectòria d'alguns dels prohoms del País Valencià.

LA TRAÏCIÓ D'ARIADNA

JOSEP BALLESTER

III PREMI DE NARRATIVA CIUTAT DE SAGUNT

COL·LECCIÓ «XÈNIUS», 4

145 PÀGINES

SET I MIG. BENICULL DEL XÚQUER, 2001

Hem tingut al País Valencià una literatura d'urgència, permanentment amenaçada per sinistres dèficits estructurals. El mateix Joan Fuster denunciava ara fa uns anys la inexistència de novel·listes nadius, d'una «novel·lística» valenciana. Si bé és cert que s'ha superat aquell estadi d'esterilitat no ho és menys que continuem tenint una literatura de mínims. L'articulisme literari, posem per cas, a bastament celebrat en gairebé totes les llengües europees, és, ara per ara, al País Valencià un petit luxe sempre ocult als racons de les pàgines dels principals diaris. Fet i fet, el crític o l'escriptor consagra el seu *amateurisme* tan bon punt fa la passa d'escriure per als periòdics. A l'articulista valencià tan sols se'l deixa, ara per ara, ocupar les perifèries dels tabloids, tacar una petita porció de paper entre notícies referides a les amenitats de caràcter local. No importa que allò que s'ha escrit es referesca als temes del món, la seua sola vehiculització en valencià condemna d'avant mà a l'article a una mena de civilitzat i incruent ostracisme *massmediàtic*. Així les coses, signatures com la de Joan Francesc Mira, Martí Domínguez o el mateix Josep Ballester, només per citar-ne alguns, continuen minimitzades. Al costat de les grans capçaleres sobreviuen, no obstant això, les

modestes publicacions vernacles on es prodiguen *opinadors* professionals i divulgadors en la seua accepció més ampla. També de tant en tant, llibres on es recullen les millors perles com és el cas d'aquest volum que signa el poeta i crític alzireny Josep Ballester i que ix al carrer de la mà de Set i Mig. Editorial per cert que ha publicat altres reculls de qualitat com ara *Un ofici del segle* de Joan Garí, *Sense Música ni pàtria* de Joan Francesc Mira o *Sermonari laic* d'Enric Sòria.

El llibre de Ballester és una invitació descarada a la literatura, a la cultura en majúscules si voleu, d'altra banda una gosadia *articulista* en el país sense diaris. A través de les seues pàgines tindreu notícia de Pasolini, de Giorgio Bassani, de Kafka o Cioran. També el record emocionat a alguns dels nostres prohoms probablement menys valorats com Bausset, Soler i Estruch o Santiago Bru Vidal. Un llibre en paraules del seu prologista, Sebastià Alzamora, de literatura «irreverent, sincopada i construïda amb empelts, pletòrica de suggeriments: una escriptura meditada i subtil, però també instintiva i audaç, que juga a implicar-nos, a no deixar-nos mai indiferents».

Francesc Viadel

Un homenatge al pare Batllori

Amb aquest volum l'editorial Saó ha volgut retre un homenatge al pare Miquel Batllori. La seua figura i la seua obra hi són tractades per diferents estudiosos que examinen la seua trajectòria biogràfica i cultural, i l'enfoquen en les múltiples direccions en què s'han desenvolupat les seues investigacions històriques.

LA SAVIESA DE BATLLORI

DIVERSOS AUTORS

186 PÀGINES

ED. SAÓ. VALÈNCIA, 2001

El pare Miquel Batllori, que ha passat la ratlla dels seus noranta anys, encara jove, lúcid i incansable, és, avui, el degà, il·lustre i exemplar, de la nostra cultura. La seua obra, com no podia ser d'una altra manera, ha estat reconeguda com una de les aportacions més esplèndides de la historiografia catalana. De més a més, però, afortunadament, la seua figura humana i d'estudiós no ha quedat tancada dins del món dels especialistes. El pare Batllori ha aconseguit, pel contrari, moure's en àmbits més amplis. Jo diria que fins i tot, ha esdevingut un homenot *popular*. La seua mobilitat per diversos escenaris de la vida cultural del nostre àmbit lingüístic, sense comptar els seus nombrosos viatges, al llarg de la seua vida, per congressos, biblioteques i institucions europees, ha fet que tots el sentim molt pròxim, que la seua persona ens resulte familiar. Això, crec, que els valencians

ho podem afirmar d'una manera molt especial. El pare Batllori ha estat moltes vegades a València i la seua presència –cordial, serena, sàvia– ha estat sempre ben rebuda. Els intel·lectuals valencians mai no han deixat de tenir relacions, sempre fructíferes, amb ell.

Una prova, bàsica, d'aquest interès valencià, és precisament el fet que siga una editorial nostra, Tres i Quatre, la que haja fet la proesa d'editar l'*Obra Completa* del jesuïta català. A hores d'ara, falta ja poc per disposar dels dinou volums en què es va organitzar un projecte tan ambiciós i tan útil com aquest. Això és important, primer perquè reuneix estudis escampats en diferents tipus de publicacions i, per tant, d'accés no sempre fàcil. En segon lloc, per l'esforç editorial que, salvant obstacles, ha fet realitat la idea.

Una altra prova d'aquest interès valencià –i n'hi ha moltes més– és la iniciativa que ha tingut la revista *Saó* de retre homenatge al pare Batllori publicant aquest volum. *La saviesa de Batllori* té el valor d'aplegar aportacions, aproximacions, a la seua figura per part dels nostres estudiosos. Hi trobem deu textos. El primer, d'Emili Marín, que recorre la trajectòria vital, històrica, cultural de l'eminent personatge. L'últim, a càrrec d'Eulàlia Duran i Josep Soler-

Vicens sintetitza l'organització de l'*Obra Completa*, en quatre blocs: Edat Mitjana, Renaixement i Barroc, la Il·lustració i el món contemporani (segles XIX i XX).

L'amplitud cronològica dels treballs que aplega és, doncs, impressionant.

D'aquests períodes se n'han fet càrrec alguns dels col·laboradors d'aquest volum: Albert Hauf, de l'edat mitjana; Miquel Navarro, dels Borja i Josep Soler-Vicens, del Renaixement; Antoni Mestre, de la Il·lustració, la valenciana sobretot; Hilari Raguer, de la història contemporània. Altres tracten temes com la història de l'Església (Joan Bada), els estudis americanistes (Francesca Cantús) i les memòries del pare Batllori (Josep Massot i Muntaner).

Josep Iborra

Internacionalització i diversitat lingüística

Llengua i identitat és una selecció d'estudis de Joshua A. Fishman, un dels fundadors de la sociolingüística i un dels seus autors més influents. Els textos seleccionats en aquest volum reflexionen sobre els processos de manteniment i desplaçament lingüístics i, també, sobre la relació entre la llengua i la identitat.

LLENGUA I IDENTITAT

JOSHUA A. FISHMAN

COL·LECCIÓ «GRAELLA», 14

292 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2001

La col·lecció «Graella» de l'editorial Bromera, dedicada a l'assaig i dirigida per Toni Mollà, s'ha consolidat a poc a poc com una de les iniciatives més atractives del nostre panorama editorial. Ara s'acaba d'afegir a aquest catàleg *Llengua i identitat*, una selecció d'estudis de Joshua A. Fishman, a cura de Xabier Erize. Considerat un dels fundadors de la sociolingüística, Fishman és un dels autors més importants d'aquest àmbit. Tanmateix, és només ara, gràcies a Bromera, que es publica per primera vegada un llibre seu en català. Entre els temes que recorren aquests assaigs trobem l'intent de delimitar els factors que provoquen el manteniment o el desplaçament d'una llengua, la relació entre llengua i identitat, el futur de les llengües més petites en un món cada vegada més internacionalitzat, així com les possibilitats –i el sentit– del manteniment de la identitat dels pobles davant l'impuls de la

modernització i la internacionalització. A més d'examinar amb rigor i distanciament les qüestions que la diversitat lingüística planteja en el món actual, Fishman s'enfronta constantment en els seus escrits a una mena de sentit comú que apareix sovint en la literatura acadèmica sobre moviments socials i que es retroba amb poques diferències en les columnes d'opinió de molts mitjans de comunicació. És un sentit comú que es caracteritza per considerar, d'una manera displicent i irritada alhora, els moviments de normalització lingüística com a anacrònics i irracionals, responsables de conflictes civils i, fins i tot, de la disminució del producte nacional brut. A més, en un dels estudis d'aquest volum Fishman examina les principals variables que intervenen en els conflictes arreu del món i demostra que, quan la diversitat lingüística es confronta amb tots els altres possibles elements de predicció del conflicte civil, és eclipsada per aquests completament.

De tota manera, Fishman no deixa de remarcar que molt sovint els moviments de recuperació lingüística i cultural són una empresa desesperada, impossible, com una mena de malalts xacrosos, que ni moren ni milloren del tot i per qui aparentment ja no es pot fer res d'efectiu. De fet, observa que la normalització d'una llengua que ha patit una forta regressió és molt difícil que

tinga èxit, perquè els veritables processos de normalització lingüística impliquen refer la realitat social i aquesta és una tasca difícil de dur endavant per a les minories. Jueu nord-americà i parlant de jiddix, Fishman insisteix en els factors que ajuden a mantenir la consistència i la transmissió d'una comunitat cultural a banda del control d'un territori i d'uns aparells estatals propis. Per això remarca la naturalesa supèrflua del dret i la legislació en el procés global de manteniment i substitució lingüístics i considera que la prioritat de tot moviment de normalització lingüística ha de ser dirigir els intents a assegurar la transmissió directa de la llengua entre les generacions.

Per a Fishman –i aquesta és la confiança que l'anima–, la sociolingüística pot ajudar a millorar clarament els mètodes i les prioritats que sovint s'utilitzen actualment en els moviments de normalització lingüística. En definitiva, es tracta d'analitzar i comprendre millor la nostra realitat social per poder actuar-hi d'una manera més efectiva i racional. Però quan ja s'ha dit tot, caldrà recordar que, davant la constatació de la dificultat –o la impossibilitat– de l'empresa, resta «la voluntat d'estar implicat en una lluita ennoblidora, encara que siga una lluita que no es pot guanyar completament.»

Enric Iborra

Lectures per a reflexionar

L'Editorial Diálogo presenta dos llibres que recullen diversos articles, per a estrenar-se i entrenar-se en la reflexió sobre la història i la ciència, amb una funció divulgativa alhora que didàctica.

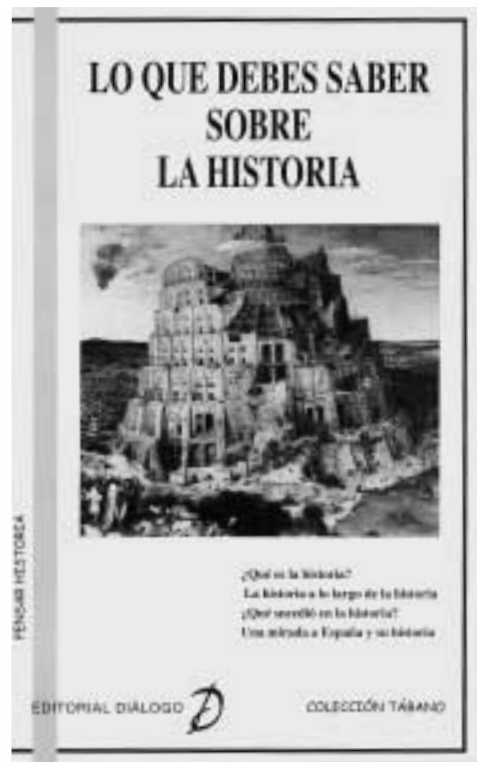
LECTURAS PARA ESTRENARSE EN FILOSOFÍA DE LA CIENCIA

DIVERSOS AUTORS

COL·LECCIÓ «TÁBANO», 6

127 PÀGINES

EDITORIAL DIÁLOGO. VALÈNCIA, 2001

LO QUE DEBES SABER SOBRE LA HISTORIA

DIVERSOS AUTORS

COL·LECCIÓ «TÁBANO», 7

176 PÀGINES

EDITORIAL DIÁLOGO. VALÈNCIA, 2001

Aquest darrer mes d'octubre l'editorial Diálogo ha publicat, dins la col·lecció «Tábano», dos llibres que volen ser una guia per reflexionar al voltant de la història i la ciència.

Tots dos són un recull d'articles, confeccionats amb més o menys encert, que ens inicien en les diverses problemàtiques de cada matèria -si bé alguns d'aquests són per a iniciats- i serveixen de material didàctic en el batxillerat i en els primers cursos de la universitat.

Lo que debes saber sobre la historia recull quatre articles independents però complementaris: el primer article ens mostra el difícil terreny en què la història es troba com a disciplina quan es compromet amb la *veritat* i una *objectivitat* de tall científista. El segon article traça el perfil de les diferents escoles des de les quals s'ha historiat la història. El tercer i l'últim article sintetitzen els grans esdeveniments de la història universal i d'Espanya.

Lecturas para estrenarse en filosofía de la ciencia manté la mateixa estructura que el darrer llibre, si bé alguns d'aquests articles es recolzen en la literatura, amb la intenció d'apropar-nos de manera senzilla, que no simplista, a una tradició que ha estat restringida als especialistes. Aquesta recopilació

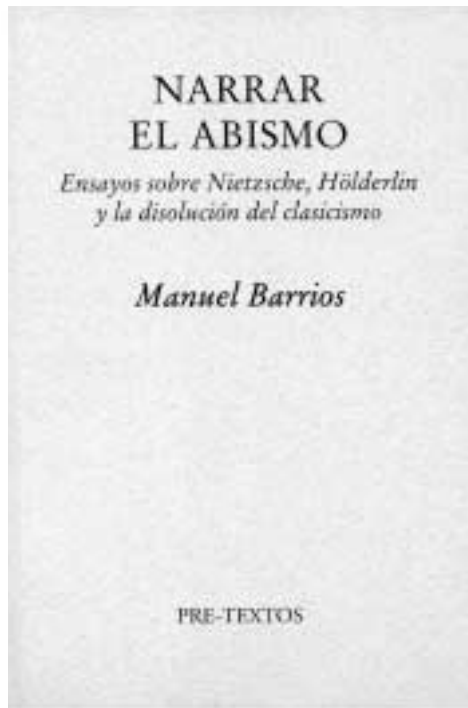
d'articles ens acosta a qüestions ben diferents; podem posar com a mostra els següents conceptes: la raó i el pensament científic, les diferències entre les ciències i els seus estatus de veritat, els diferents mètodes d'investigació, els problemes ètics que plantegen les ciències actuals, els límits de la ciència i la funció de la ciència ficció.

Ambdues lectures són recomanables, ja que trenquen amb el llibre de text convencional i potencien una reflexió crítica més imaginativa.

Nieves Avilés

Pensar el nihilisme

Aquest volum és un recull d'assaigs que tenen com a fil conductor un intent d'exploració de l'experiència moderna tal com es va donar en les figures de Hölderlin i Nietzsche —«dos insignes extraviados de la razón racionalista convencional»—, preocupats, tots dos per parlar des de la manca de fonament de l'existència.

NARRAR EL ABISMO

MANUEL BARRIOS

COL·LECCIÓ «ENSAYO», 522

212 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS. VALÈNCIA, 2001

Narrar el abismo, diu l'autor d'aquest llibre, parteix d'un esforç filosòfic per interrogar-se sobre «cual sea el suelo desde el que hablamos y pretendemos un decir con sentido, antes que suponiéndolo ya sobrentendido sin más».

Aquest propòsit es manifesta en una densa reflexió entorn de Hölderlin i Nietzsche, entre els quals troba una profunda relació d'afinitat en tant que preocupats per la inexpressabilitat de l'existència.

La primera part del volum –«Pensamiento, lenguaje, experiencia de la disolución»– està integrada per quatre assaigs centrats, sobretot, en la figura de Hölderlin. Ho fa en el context de la idea de la dissolució del classicisme, de la pèrdua d'una forma unitària de l'experiència històrica i de la problematització del llenguatge. En aquesta direcció, l'autor fa unes interessants reflexions sobre la *novel·la de formació*. El *Hyperion* de Hölderlin és una bona mostra de la ruptura amb la novel·la educativa clàssica, que girava, com en el *Wilhelm Meister* de Goethe, entorn d'una teologia orgànica. La novel·la de Hölderlin, en canvi, és «la crònica de una trayectoria que lejos de acabar retornando a un centro dispensador de sentido unívoco para todas las idas y venidas del individuo (...) indentifica su excentricidad». Això, aquesta manca de fonament i finalitat, es retroba en Nietzsche, que ha de renunciar a

un dir directe, epistèmic, del fonament. En un altre estudi repassa la història i les teories de la novel·la de formació cultural, plantejant aquest tipus de producció literària amb precisió, tot diferenciant el *Bildungsroman*, en sentit estricte, d'altres formes de novel·les d'aquest gènere.

La segona part del llibre està integrada per tres estudis sobre Nietzsche. El primer, «Intento logificador y voluntad creadora», subratlla la tesi que l'home teòric ha oblidat l'origen instintiu de la seua voluntat de saber i no reconeix que a la base de l'activitat racional hi ha el treball dels instints. A més, assenyalava la relació d'aquest filòsof amb la ciència del seu temps. El filòsof alemany, tracta, segons Barrios, de constituir un nou estil de pensament en la seua pròpia filosofia, que siga capaç d'expressar-se mitjançant símbols i metàfores.

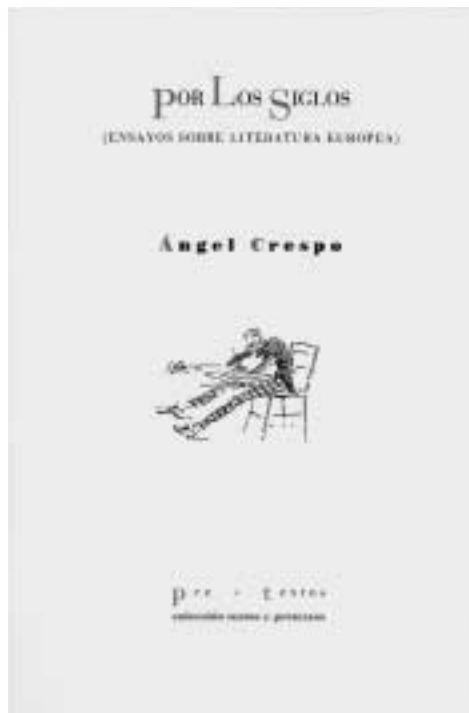
El segon estudi, «Retórica y crítica de la gramática teológica de la historia en Nietzsche», és una reflexió sobre l'origen metafísic del llenguatge i de les seues relacions amb la retòrica, cosa que el porta a una crítica de la metafísica.

El tercer, «La fábula del mundo: Nietzsche y Kundera», és una interessant interpretació de *La insostenible leugeresa del ser* de l'escriptor txec, tot posant-lo en relació amb la idea que se'n fa de la tesi de l'etern retorn.

Josep Iborra

Els camins de la poesia

Aquest volum constitueix un aplec d'assajos que Ángel Crespo va publicar, tret d'un, inèdit, en diferents revistes i diaris entre 1981 i 1995. Per la seua temàtica travessen la història literària europea des de la poesia llatina del Baix Imperi fins a la situació de la poesia de fi de segle.

POR LOS SIGLOS. ENSAYOS SOBRE LITERATURA EUROPEA

ÁNGEL CRESPO

COL·LECCIÓ «TEXTOS I PRE-TEXTOS», 506

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2001

La lectura d'aquests assaigs resulta, d'entrada, interessant, suggestiva i enriquidora. Àngel Crespo escriu d'una manera sensible i intel·ligent sobre els més diversos temes. I ho fa, a més, a partir d'una experiència literària molt dilatada, tant en el temps com en l'espai. L'autor es mou amb la mateixa comoditat i profunditat quan parla del poetes romans de la baixa llatinitat que quan ho fa a propòsit de Dante, que coneix tan bé, com quan analitza la poesia de Gerard Manley Hopkins o Gerardo Diego.

Aquest estudis presenten dues característiques fonamentals perfectament conjugades. Hi trobem, en primer lloc, l'erudit informat, curiós, que explora i investiga intel·ligentment temes com el tòpic de la rosa en la poesia romana dels segles II al VI, la bibliofília de Loup de Ferrières, un *renaixentista* del segle IX, la metamorfosi de la *Cançó de Roland*, les versions i sentits de *La Cançó de la Crozada* o el comentari de *La Divina Comèdia* com una metàfora moral, el situen clarament en la línia –com ho remarca Pilar Gómez– de filòlegs tan eminents com Auerbach o Curtius. Però trobem també el poeta. Diguem que, en el fons, l'erudit està en funció del poeta. Si això és evident en els assaigs que acabe de recordar, ho és més

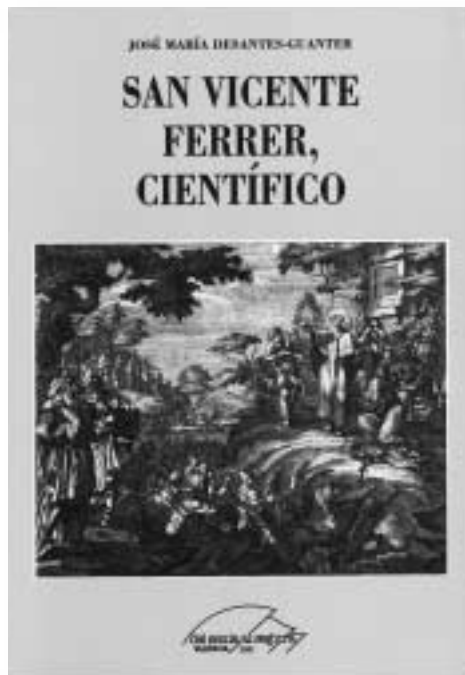
encara en els següents: els dedicats a Sade i a Casanova, a Byron i a Hopkins, a D'Annunzio, a Michaux... però el que cal subratllar és que Àngel Crespo, en parlar de tots ells, parla també de la poesia, de la seua manera d'entendre-la. Per a ell, el que compta en una obra és la seua dimensió poètica que la fa irreductible, absoluta, hermètica. Així, per exemple, es negarà a veure en Sade una interpretació autobiogràfica: «lo que Sade parece desear es un experimento libre», la creació d'un món poètic, autònom, perquè *poètic*.

La insistència de l'autor en el valor substantiu de la poesia d'una obra, el porta a la defensa de la forma *barroca*, a l'alquímia del vers, a la màgia. En «Lectura de lo obscuro», es planteja la dimensió obscura de l'obra poètica que troba, confirmada, en Eliot, Sá-Carneiro, Mallarmé, Ungaretti, Saint-John Perse i altres més. Àngel Crespo conclou aquests *excursus* afirmant que «sólo seremos capaces de acceder a la luz si nos sugerimos antes en la oscuridad –real o aparente– de esa inquietante poesía que parece definir a la visión contemporánea del mundo».

Josep Iborra

Hagiografía erudita

Un ensayo en formato académico, atiborrado de notas a pie de página, con color hagiográfico de exaltación del santo. Un libro denso, de erudición opaca, decidido a demostrar el carácter científico y progresista –en el sentido de avanzado a su tiempo– de san Vicente Ferrer.

SAN VICENTE FERRER, CIENTÍFICO

JOSÉ MARÍA DESANTES-GUANTER

154 PÀGINES

DEL SENIA AL SEGURA. VALÈNCIA 2001

Entre un maremágnum de numerosas citas eruditas a pie de página, el autor comenta la bibliografía sobre san Vicente, sus sermones como fuente histórica. También aborda la materia de las actividades intelectuales del dominicano desde la triple perspectiva del santo como escritor filosófico, como predicador de sermones y su formación académica como estudiante y, posteriormente, como docente.

El libro utiliza la palabra *científico* en un sentido, digamos, amplio, y la asimila al conjunto de conocimientos medievales del dominicano –teología, *trivium* y *quadrivium*, predicación, filosofía escolástica, particularmente tomista, erudición bíblica y patrística. Dice: «creer en la Ciencia implica creer en la razón». Pero san Vicente no era razonable, en el sentido que se le otorga al vocablo *razón* hoy en día: para él, la ciencia es una revelación divina, Dios es la verdad, y de él emana el conocimiento, las ciencias divinas. El conocimiento del mundo, de las sociedades –las ciencias humanas– es secundario. Lo único que importa es la salvación.

Se pretende cuestionar la evidencia –«que san Vicente fue un hombre de talante, condiciones, formación y madurez de científico»: el pensamiento de san Vicente Ferrer, considerado en su

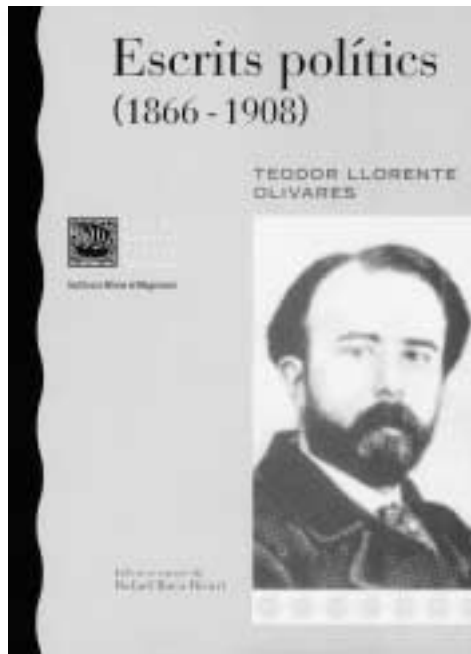
contexto histórico, es conservador, incluso diríamos reaccionario, frente a las nuevas corrientes religiosas y filosóficas europeas de la época, como el nominalismo o el humanismo –el santo condena a Dante al infierno, junto con Aristóteles, Platón, Virgilio i Ovidio.

El autor se define como «mero *diletante*», pero desde un formato académico recrea el tono de la hagiografía tradicional: exaltación del heroe –«han llegado a inspirar una obra cinematográfica injuriosa para la memoria del Santo y, por supuesto, falta de objetividad histórica»–, integrismo católico militante –«san Vicente predica *la verdad*»–, credulidad –«sin duda, debió hacer milagros según se desprende de los testimonios de su proceso de canonización»–, donde el santo encarna todos los valores positivos. Echamos en falta una visión crítica que nos sitúe la realidad completa de la figura humana del predicador valenciano en su tiempo, con las luces y las sombras de todo personaje histórico.

Albert Tondo

El vessant polític de Teodor Llorente

Els articles recollits per Roca Ricart en aquest volum donen compte de les idees de Llorente sobre el conreu del català a València i, sobretot, del seu interès pregon pels afers polítics de l'Estat espanyol a finals del segle XIX.

ESCRITS POLÍTICS (1866-1908)

TEODOR LLORENTE OLIVARES

EDICIÓ A CURA DE RAFAEL ROCA RICART

COL·LECCIÓ «ESTUDI GENERAL TEXTOS VALENCIANS»

404 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM. VALÈNCIA, 2001

El present volum aplega una selecció d'articles de Teodor Llorente publicats a *Las Provincias*, que ell mateix fundà l'any 1866, amb només 30 anys. Els articles estan dividits en tres parts, d'acord amb la temàtica. La primera la conforma el prospecte fundacional de *Las Provincias*, tota una declaració de principis que defineix l'ideari llorentià i els objectius regeneradors del món periodístic, però també del polític, que motivaren la creació del diari. La segona part se centra en la concepció llorentina de la descentralització de l'Estat basada en les províncies i en la defensa del conreu literari del català. Les seues idees –moderades i conservadores– li van ocasionar a Llorente, malgrat tot, certs enfrontaments amb els seus col·legues madrilenys, que miraven amb neguit el naixement del catalanisme polític i la Renaixença catalana i temien que al País Valencià s'hi generés un moviment semblant. Llorente, com assenyala Roca en la introducció «es passà mitja vida excusant els renaixencistes, (...) explicant que el conreu de la llengua i la literatura autòctones no comportaven cap perill separatista». La tercera part –la més llarga– dóna compte de la preocupació contínua que la situació política d'Espanya li provocava a Llorente, atent observador dels esdeveniments

polítics que sotragaren i commogueren l'Estat espanyol durant aquests 40 anys (revoltes, república, Restauració, etc). La quarta i última part, no és un text periodístic pròpiament, sinó que es tracta del discurs que l'any 1908 va donar a Elx en motiu del centenari de la mort de l'arqueòleg Comte de Lumiares, on exposa el seu ideal de la «Región Valenciana, dentro de la intangible unidad española y de acuerdo con ella» i que conté bona part de l'ideari conservador de l'autor.

Roca i Ricart aprofita la introducció per revisar i qüestionar les tesis defensades per autors com Fuster, Cucó i altres sobre el paper i la influència que Llorente exercí en la Renaixença condemnant l'ús del català a la literatura joc-floralesca i acotant les possibilitats de la reivindicació identitària a l'àmbit literari, a diferència del que passava al Principat de Catalunya. Per a Roca, cal estar-li agraït pel fet de recuperar el conreu del català al País Valencià. De fet, conclou «Llorente treballà (...) a favor de la descentralització administrativa i moral, d'una banda, i de la unitat i la catalanitat cultural, de l'altra. És a dir, sentà les bases del valencianisme contemporani». Que cadascú n'extrega les seues conclusions.

Marc Candela